

El femení VĚSPĚRA s'ha mantingut més en aquestes llengües, gràcies sobretot a la influència del llatí eclesiàstic, amb referència a festes i pregàries.

En català VESPRÀ també tendeix des del principi a ser afectat a la designació del vespre que precedeix una festa o qualsevol dia determinat, bo i estenent-se tot seguit a aquesta diada entera. «--- Dix Maria P. que, la *vespra* de Sent Valentí, que veé 10 homes e ---», «dix N'Anglesa a'N G. C., la *vespra* de Sen Jacme, que estaven los bons homes a la casa d'En G. M. e ---», en les declaracions del procés de Gósol, de 1250 (PPujol, *DocVgUrg.*, 15.21, 15.72); «lo disapte següent, *vespra* de Cinquagèsima, fom en un loc del rey de Granada ---», a. 1304; «--- la *vespre* de Nadal ---» a. 1305 (Finke, *Acta Ar.* III, 122, 135); «les fires del mes d'ahost comensen totz temps la *vespra* de Sent Bertholomeu», ross., a. 1313 (RLR XXX, 69); «Lo Cardenal Blanc passà d'esta vida a la *vespra* de Senta Maria d'Agost» a. 1317 (Finke, *Acta Ar.* III, 343).

«Per tal que sàpia hom quan fo presa València, fo la *vespra* de Sent Miquel», Jaume I (*Cròn.*, Ag., p. 324). «Per entrar en la ciutat de Mallorca --- totes les gens de la host comensaren una cava --- après de la cava del chomte d'Àmpúries, sí que --- caegren bé 20 brasses del mur major: so fo la *vespra* de Sent Andreu; e quant les gens --- lo matí de Sent Andreu, viuren lo mur caüt --- corregren là --- e volgren-se'n entrar, sí que ---», Desclot (*fets de 1229*, § 42, *NCl.* II, 123.22). «Venint la *vespra* de la festa, lo rey tramès dos cavallers a Phelip ---», JoMartorell (ed. pri., § 101=Ag. I, 303, Ri., 241); «per a menjar la *vespra* e lo dia de Senc Jordi, que s'i té de fer molta solemne festa ---», id. (Ag. I, 264).

I així en lexicografia des de JnEsteve: «*vespra* de festa: dies profestus», *LiEleg.* t.2-6; «*vespra* de festa: vigilia, profestum», Busa-N.; *DTO.* 1647 etc. Així s'ha seguit dient en part del domini català: a Tort. «la *vespra* de Pasqua» = «dissabte de Pasqüetes», Vergés Paulí (*Espurnes* v, 12), i ja «--- en la *vespra* de la festa de la Verge --- de Agost ---», doc. de 1519 (ib., 95, més text a VERGUER). Ross.: «emprés, la *vespra* de la fira, / su 'l cop de mitja nit, / los veïns van sentir una espècie de crit ---», Saisset (*Catal. d. R.*, 161). No obstant es comprèn que, amb la fonètica oriental, l'ús de *vespra* resultà incòmode per les confusions a què donava lloc amb *vespre*, i així hi caigué en decadència, més o menys ràpida i radical en uns llocs que en altres.

A Mallorca ho registra encara el *DAG.* en una butlla de l'a. 1500, però ja el *DFgra.* (tot mantenint «*vespre* m.: noche; adv. tard» i «*vespras*: horas canòniques ---») l'omet del tot i el substitueix per *vigília* i per «el dissapte de alguna festa», amb què explica aquest mot. En canvi la fonètica permetia la distinció en el P. Val., i allà s'ha seguit dient, p. ex., «altres anys la *vespra* del dia dels Reis és blava i lluminosa», Carles Salvador (*Les Festes de Benassal*, 5), i així, com observava J. G. M., l'ús val. oposa *vespra* al de «vigília o vetlla» del Princ. («El Camí», 14-iv-1934), i no cal

dir que això és ben legítim, mentre no dugui a l'exclusió del gran mot *vespre* de tota la llengua. *Vetlla* en aquest sentit (a la manera francesa) té algun ús només literari (fora d'alguna comarca del N. i centre del Princ.), i el mot general en aquest sentit és avui *la vigília*, *la vigilia* de ---.

Ha restat general l'ús del plural f. *vespres* en el sentit eclesiàstic, que trobem des dels orígens: «Lo bisbe venia de les *vespres*, a les quals anava tots jorns a l'esgleya ---», Lull (*Blanq.*, *NCl.* II, 110.2).

DERIV.: *Vesprada* [fi S. XIII]: «--- Vos pregam --- que'ns donets conseil e ajuda --- en est viatge que volem fer sobre'l Regne de Maylorques e les altres iles ---»; levà's l'Arquibisbe de Terragona --- e respòs --- e En G. de Muntcada respòs --- e aquela *vesprada* fo emprès que al matí fos cort general --- per tal que anagessen la clerecia e'ls ciutadans --- de conquerir lo Regne de Maylorques ---, Jaume I (Ag., p. 82); «la gran error / --- / confessareu, / e yo mon mal / --- / renegaré de Mahomet / --- / Bisbe sabé'u: / manà al Vicari / --- / se desfraçassen, / e que hi anassen / a la *vesprada*, / après tocada / la oració: / relació / certa li feren / ---», JRoig (*Spill*, 3699).

«*Vesprada*: crepusculum dicitur, lux dubia», «En la *vesprada*: in crepusculo, ante tenebras, ante noctem», JnEsteve (*LiEleg.* k-f-7); «*vesprada* del dia (nom): crepusculum vespertinum, vesper; *vesprada* d. d., adv.: vesperi», Busa-N. Continua ben viu; sense límits en la llengua literària de tots: «Pujàvem la corda de l'engrassadora, i venta qui venta, / folgàvem i rèiem, fins que la *vesprada* / la llum esvaïa de l'hora roenta, / de l'hora encantada ---», Alcover (*La Relíquias*, v. 29). «Mentrestant les platges properes han restat desertes; els banyistes --- se'n són anats --- amb la soledat s'exhala de la naturalesa un encant --- declaració d'amor feta amb els ulls --- No em cansaria mai d'aquesta conversa muda: i van davallant del cel les tristesses dolces de la *vesprada* serena; el vent manca ---», Ruyra (*La Xucladora*, *Pinya d. R.* I, 112).

En l'ús popular ha quedat limitat a algunes zones en el sentit de «l'hora intermitja entre la llum i la fosca, després del sol post ---» (*DAG.*), sobretot a Mall. I més vigor que enlloc ha conservat en el P. Val., convertit allà en la denominació de 'la tarda', hora del sol declinant ja, però lluny del capvespre, oposant-se així a l'ús de *tarda* en el Princ. etc. (com observa J. G. M., «El Camí», 14-iv-1934, fins a l'extrem que alguns allà han cregut a tort que *tarda* és un castellanisme, veg. *TARD*); és evident que els valencians fan molt bé de mantenir aquest mot diferencial ben legítim, i que aquests detalls en res enterboleixen la unitat de la llengua — literària o no.

«És una hermosa y tranquila *vesprada* de la tardor / ---», Teodor Llorente (*Versos* I, 232): el gran poeta prenia, amb magnífica consciència literària, el bell mot *tardor*, creació moderna del Principat, tot mantenint, però, la noble paraula *vesprada* — evidentment —, i amb el seu sentit valencià; «Per la *vesprada* deixem este lloc i empenrim el retorn per un a tre camí ---», Pi Romer («El Camí», 30-ix-1933). La pro-